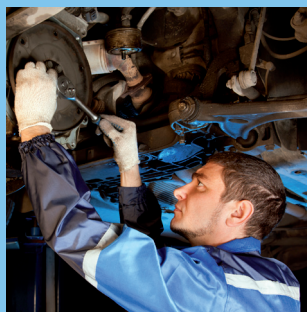

POLSKIE TOWARZYSTWO
PROGRAMÓW ZDROWOTNYCH

MIEJSCA PRACY WOLNE OD DYMU TYTONIOWEGO

PORADNIK DLA PRACODAWCÓW

Ministerstwo
Zdrowia

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Poradnik „Miejsca pracy wolne od dymu tytoniowego” został wydany dzięki dotacji Tobacco-Free Kids w ramach projektu wspierania rozwoju samorządowej polityki w województwie pomorskim celem tworzenia miejsc wolnych od dymu tytoniowego.

Poradnik “Miejsca pracy wolne od dymu tytoniowego. Poradnik dla pracodawców” objęty jest Honorowym Patronatem Ministerstwa Zdrowia.

©Polskie Towarzystwo Programów Zdrowotnych

Autorzy: Wioleta Tomczak, Łukasz Balwicki, Michał Brzeziński, Mateusz Boike

Współpraca: Joanna Skowron, Małgorzata Kuncewicz - Główny Inspektorat Sanitarny

Korekta: Katarzyna Kopańska

Skład: Maciej Wieczorek

Wydawca: Polskie Towarzystwo Programów Zdrowotnych

ISBN: 978-83-926154-9-1

Gdańsk 2011

Jeśli chcesz, by miejsce pracy, które stworzyłeś było:

**bezpieczniejsze,
zdrowsze,**

oraz

przyjazne Twoim pracownikom

oszczędzając zarazem **tysiące złotych
rocznie** - ten poradnik jest właśnie
dla Ciebie!

1. Korzyści z tworzenia miejsca pracy wolnego od dymu tytoniowego - str. 5
2. Regulacje prawne ograniczające używanie tytoniu w miejscu pracy - str. 8
3. Konsekwencje nieutworzenia miejsca pracy wolnego od dymu tytoniowego - str. 10
4. Plan działań - str. 13
5. Podsumowanie - str. 19

Korzyści z tworzenia miejsca pracy wolnego od dymu tytoniowego

Każdy człowiek ma prawo do życia w zdrowym środowisku, a jednym z jego elementów jest miejsce pracy wolne od dymu tytoniowego. Jest ono bezpieczne dla zdrowia, a dzięki temu służy efektywnemu wykonywaniu zadań, produktywnemu myśleniu oraz budowaniu relacji międzyludzkich.

Coraz więcej pracodawców dba o zdrowie swoich pracowników wprowadzając politykę miejsca pracy wolnego od dymu tytoniowego. Ważne jest, aby polityka ta była spójna z obowiązującymi regulacjami prawnymi, które mają na celu ochronę osób niepalących przed skutkami biernego palenia, jak również uświadomienie osobom palącym niebezpieczeństw płynących z tego nałogu.

Dowody naukowe wskazują na to, że pracownik, który nie może bez żadnych ograniczeń palić papierosów w miejscu pracy - również w domu stara się unikać narażania na dym papierosowy pozostałych członków rodziny, a nierzadko decyduje się na porzucenie nałogu.

Zakaz palenia w miejscu pracy jest popierany przez 72% Polaków oraz 86% obywateli pozostałych krajów Unii Europejskiej. Dodatkowo dowiedziono, że miejsce pracy wolne od dymu tytoniowego przynosi korzyści ekonomiczne, zdrowotne, a także społeczne:

Korzyści ekonomiczne:

- większa wydajność pracowników nienarażonych na dym tytoniowy oraz tych, którzy rzucili palenie

Amerykańska Agencja ds. Zdrowia i Bezpieczeństwa Pracy (OSHA) szacuje, że czyste powietrze zwiększa wydajność pracowników o 3%¹

- ograniczenie czasu spędzanego na papierosie, który może być poświęcany na pracę

W Wielkiej Brytanii oszacowano, że korzyści w tym zakresie sięgnęły rzędu 430 milionów funtów rocznie¹

- pracownicy niepalący oraz nienarażeni na dym tytoniowy są zdrowsi i krócej przebywają na zwolnieniach chorobowych

*W Wielkiej Brytanii powoduje to oszczędności w wysokości:
- 680 milionów funtów z tytułu lepszego samopoczucia pracowników, którzy pracują wydajniej
- 140 milionów funtów oszczędności dzięki mniejszej liczbie dni spędzonych na zwolnieniu chorobowym²*

- niższe koszty sprzątnięcia, utrzymania i renowacji palarni oraz odświeżania mebli i sprzętu biurowego

W Wielkiej Brytanii oszczędza się z tego tytułu 100 milionów funtów rocznie²

- mniejsze koszty związane z leczeniem oraz przedwczesnymi zgonami osób palących i narażonych na bierne palenie

Szacowane coroczne straty ekonomiczne państwa związane z przedwczesną śmiercią 43 000 konsumentów i pracowników są w Polsce bardzo wysokie. Biorąc pod uwagę fakt, że średnia strata ekonomiczna z powodu śmierci spowodowanej aktywnym lub biernym paleniem wynosi w naszym kraju ok. 621 tys. zł na osobę - corocznie państwo traci ok. 27 mld zł. Koszty te znacznie przekraczają wpływy z podatku akcyzowego na wyroby tytoniowe (16 mld zł w 2009 r.).³

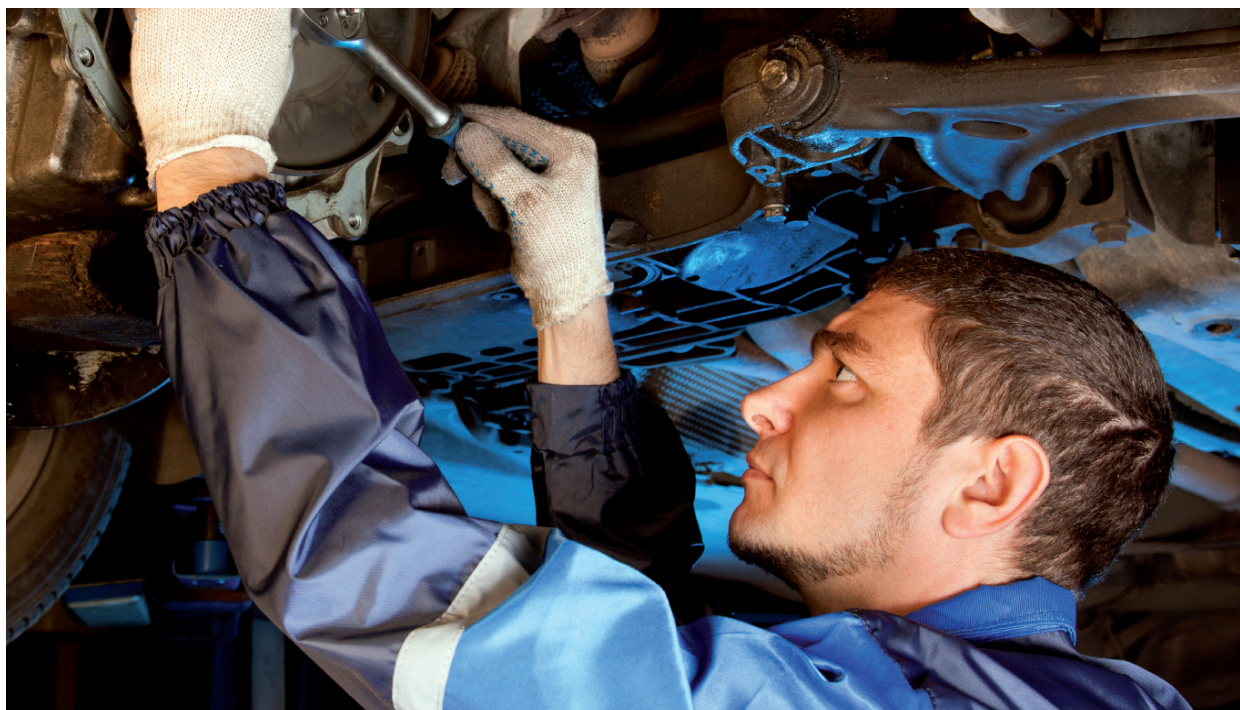
Korzyści zdrowotne:

- zmniejszenie narażenia innych osób na utratę zdrowia spowodowaną biernym paleniem poprzez ograniczenie palenia w domu, w środkach transportu, w miejscach publicznych i zakładach pracy
- spadek liczby chorujących i umierających na choroby odtytoniowe

W szczególności powodujące niepełnosprawność m.in.: przewlekła obturacyjna choroba płuc (POChP), udary mózgu, astma, a także śmierć m.in.: zawały serca, nowotwory (np. rak płuc)⁴

Korzyści społeczne:

- lepszy wizerunek przedsiębiorstwa dbającego o zdrowie swoich pracowników zarówno w oczach pracowników, jak i kontrahentów, klientów i gości
- zdrowi pracownicy lepiej służą przedsiębiorstwu, swojej rodzinie i społeczeństwu

Regulacje prawne ograniczające używanie tytoniu w miejscu pracy

Realizowanie skutecznej polityki w zakresie tworzenia środowisk pracy wolnych od dymu tytoniowego jest głównym priorytetem wynikającym z wprowadzonej w dniu 15 listopada 2010 r. nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. W ustawie zakazano palenia w następujących miejscach:

1. teren przedsiębiorstw podmiotów leczniczych i inne pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne
2. teren jednostek organizacyjnych systemu oświaty i pomocy społecznej
3. teren uczelni
4. **pomieszczenia innych zakładów pracy**
5. pomieszczenia obiektów kultury i wypoczynku do użytku publicznego
6. lokale gastronomiczno - rozrywkowe
7. środki pasażerskiego transportu publicznego oraz obiekty służące obsłudze podróżnych
8. przystanki komunikacji publicznej
9. pomieszczenia obiektów sportowych
10. ogólnodostępne miejsca przeznaczone do zabaw dzieci
11. inne pomieszczenia dostępne do użytku publicznego

Właściciel lub zarządzający obiektem (np. budynkiem zakładu pracy) lub środkiem transportu (np. pojazdem służbowym służącym do przewozu osób), w którym obowiązuje zakaz palenia wyrobów tytoniowych ma obowiązek umieszczenia w widocznych miejscach odpowiedniego oznaczenia słownego i graficznego informującego o zakazie palenia tytoniu.

Ważne, aby znak zakazu palenia był odpowiednio duży (widoczny zarówno dla pracowników, jak i klientów), umieszczony przy wszystkich wejściach do budynku i do poszczególnych działów firmy oraz odpowiednio w należących do firmy pojazdach służących do przewozu osób. Dodatkowo znak ten warto umieścić w pomieszczeniach, w których najczęściej pracownicy łamią prawo (np. toalety, pokoje biurowe, inne miejsca, w których gromadzą się pracownicy). Odpowiednie oznakowanie podnosi świadomość pracowników dotyczącą ich prawa do przebywania w środowisku wolnym od dymu tytoniowego.

Prawo nie nakłada na pracodawcę obowiązku tworzenia palarni na terenie zakładu pracy. Pracodawca ma jedynie taką możliwość. Jeśli zdecyduje się na założenie palarni musi pamiętać, że przeznaczone na nią pomieszczenie powinno spełniać wszystkie ustawowe wymagania:

1. Musi to być pomieszczenie wyodrębnione konstrukcyjnie od innych pomieszczeń i ciągów komunikacyjnych (nie może np. znajdować się w przejściu do innych pomieszczeń)
2. Odpowiednio oznakowane (tak, aby wszyscy wyraźnie widzieli, że jest palarnią)
3. Służące wyłącznie do palenia wyrobów tytoniowych (nie może to być pomieszczenie socjalne, w którym można spożywać posiłki)
4. Zaopatrzone w wywiewną wentylację mechaniczną lub system filtracyjny, **który uniemożliwia przenikanie dymu tytoniowego do innych pomieszczeń**

Koszt utworzenia i utrzymania odpowiedniej palarni jest bardzo wysoki. Ponadto inwestowanie w palarnie może wskazywać na większą dbałość pracodawców o podtrzymywanie nałogu palących pracowników niż o pracowników, którzy nie palą, a w miejscu pracy zostają narażeni na wymuszoną ekspozycję na dym tytoniowy.

Konsekwencje nieutworzenia miejsca pracy wolnego od dymu tytoniowego

Działania podejmowane na rzecz tworzenia miejsca pracy wolnego od dymu tytoniowego (stosowanie zakazów palenia, proponowanie pomocy w rzuceniu nałogu, zaniechanie tworzenia palarni), nie są działaniami dyskryminującymi lub też obrażającymi kogokolwiek. Są podejmowane na rzecz podtrzymywania i wzmacniania zdrowia wszystkich zatrudnionych. Akty prawne zobowiązujące pracodawcę do podejmowania takich działań to:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (art. 66 ust.1), która mówi o tym, że „każdy ma prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy”
- Kodeks Pracy (art. 207 §2) mówiący o tym, że „pracodawca jest obowiązany chronić zdrowie i życie pracowników przez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy [...]”

Dodatkowo zarówno pracodawcę, jak i pracownika mogą spotkać konsekwencje wynikające z nieprzestrzegania zakazu palenia w miejscu pracy.

Na podstawie art. 13 ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych :

- za nieumieszczenie znaku słownego i graficznego w miejscu objętym zakazem palenia pracodawcy grozi kara grzywny do 2000zł.
- za palenie tytoniu w miejscu objętym zakazem palenia grozi kara grzywny do 500zł

Podmiotami uprawnionymi do nakładania kar są Policja, Straż Miejska oraz Państwowa Inspekcja Sanitarna. Pracodawca ma prawo ustalić w regulaminie pracy konsekwencje związane z nieprzestrzeganiem zakazu palenia na terenie zakładu pracy.

Pracodawca może ponosić odpowiedzialność:

Odszkodowawczą - na podstawie kodeksu cywilnego art. 415 :

- gdy nie dopełnia swoich obowiązków w sytuacji, gdy osoba niepaląca ma problemy zdrowotne związane z narażeniem na dym tytoniowy w miejscu pracy

Za nieprzestrzeganie przepisów BHP - na podstawie kodeksu pracy art. 283

Pracownik może ponosić odpowiedzialność:

Na podstawie regulaminów wewnętrznych oraz art. 108 kodeksu pracy:

- pracownikowi, który łamie zakaz palenia w miejscu pracy grozi upomnienie, nagana, a także kara pieniężna w ramach odpowiedzialności służbowej za nieprzestrzeganie zasad bhp
- pracownik może mieć obniżone wynagrodzenie z tytułu palenia poza czasem przerw

Palenie tytoniu w miejscu pracy powoduje nie tylko konsekwencje prawne, lecz również ekonomiczne, zdrowotne i społeczne. Dodatkowo pracodawca musi pamiętać o tym, że:

- palący pracownik częściej opuszcza stanowisko pracy

Palący pracownik spędza dziennie ponad 40 minut na paleniu papierosów w czasie pracy. Tygodniowo ponad 3,5h, a w skali roku około 22 dni, przez co przepala drugi urlop

- palący pracownik częściej oraz dłużej jest nieobecny w pracy z powodu częstszych chorób spowodowanych paleniem

Palący pracownik statystycznie dłużej wraca do zdrowia z powodu zwykłych infekcji

- częste infekcje i przedłużające się zwolnienia pracowników spowodowane paleniem w miejscu pracy powodują konieczność przeprowadzania dodatkowych rekrutacji oraz szkoleń nowych pracowników
- palenie w zamkniętych pomieszczeniach powoduje konieczność częstszej ich renowacji
- palenie w zamkniętych pomieszczeniach powoduje większe prawdopodobieństwo zaprószenia ognia
- brak ograniczeń w paleniu przez pracowników powoduje koszt utworzenia oraz utrzymania palarni w zakładzie pracy
- palący pracownik traci miesięcznie ponad 200zł na papierosy, a w skali roku ok. 2500zł⁴
- palący pracownik przedwcześnie umiera

W Polsce pali 9 milionów dorosłych osób, z czego ponad 5 milionów stanowią mężczyźni. Wśród tej grupy mężczyzn palenie tytoniu jest odpowiedzialne za 40% przedwczesnych zgonów.⁵

- palący pracownik naraża na bierne palenie innych współpracowników

Dolegliwości zdrowotne wynikające z tego narażenia są takie same jak u osób palących (nowotwory, POCHP, astma, zawały serca, udary mózgu).⁴

Plan działań

Każde przedsiębiorstwo powinno wypracować działania zmierzające do eliminacji palenia w zakładzie pracy oraz w należących do firmy pojazdach służących do przewozu osób. Wdrożenie klarownej polityki ochrony zdrowia na poziomie miejsca pracy wprowadza poczucie odpowiedzialności za zdrowie i bezpieczeństwo wszystkich zatrudnionych, kontrahentów oraz gości. Dlatego też w utworzenie miejsca pracy wolnego od dymu tytoniowego powinni włączyć się wszyscy mający wpływ na kształtowanie postaw i zachowań prozdrowotnych: pracodawca, kadra kierownicza oraz wszyscy pracownicy.

Pracodawca wprowadzając politykę w zakresie tworzenia środowiska wolnego od dymu tytoniowego w swoim zakładzie pracy odniesie najlepszy skutek łącząc działania restrykcyjne ze wsparciem dla pracowników palących.

Przykładowy plan działań, który mogą Państwo zastosować:

Działania restrykcyjne:

- Opracowanie dokumentu określającego cele i funkcjonowanie polityki zdrowotnej w zakresie utworzenia zakładu pracy wolnego od dymu tytoniowego - *wpisanie go do regulaminu pracy/obwieszczenie*
- Zapoznanie wszystkich pracowników z wprowadzoną polityką zdrowotną - *Podpisanie przez wszystkich pracowników oświadczeń mówiących o zapoznaniu się z wprowadzoną polityką i zobowiązaniu do jej przestrzegania*

Wskazanie osób odpowiedzialnych za egzekwowanie nowych regulacji (kierownicy, pracownicy administracyjni, działu BHP)

- Zamontowanie widocznych oznakowań słownych oraz graficznych m.in. przy wejściu do zakładu pracy oraz do poszczególnych oddziałów, w miejscach w których obserwuje się osoby palące
- Usunięcie wszystkich popielniczek znajdujących się w obiektach zakładu pracy oraz bezpośrednio przed wejściami do budynków

- Umożliwienie pracownikom uzyskania odpowiedzi na pytania związane z tworzonym miejscem pracy wolnym od dymu tytoniowego

Działania wspierające:

- Udzielanie wsparcia palącym pracownikom m.in. przez informowanie o możliwości uzyskania pomocy w rzuceniu palenia (kierując regularne wiadomości drogą mailową, zawieszając w widocznych miejscach plakaty i ogłoszenia)

Pomocy w rzuceniu palenia udzielają poradnie
dla osób chcących rzucić palenie oraz lekarze rodzinni.

Osoby uzależnione mogą również skorzystać z pomocy udzielanej
przez telefoniczną poradnię pomocy palącym:

0 801 108 108

- Udzielenie instrukcji osobom, które będą egzekwować prawo, iż przy każdej interwencji powinny one udzielać wsparcia osobie łamiącej zakaz palenia w miejscu pracy (stosować sprawiedliwe kary, udzielać informacji o możliwości uzyskania pomocy w rzuceniu palenia)
- Przeprowadzanie regularnego monitoringu efektów realizowanej polityki miejsca pracy wolnego od dymu tytoniowego (np. poprzez monitorowanie absencji, odsetka osób palących oraz tych, którzy rzucili palenie, obserwacje akceptacji wprowadzonych rozwiązań, w tym stosowania prawa).
- Upublicznianie sukcesów prowadzonych działań. Nagradzanie osób niepalących oraz tych, które rzuciły palenie.

Dobrym momentem wdrożenia działań tworzących miejsce pracy wolnym od dymu tytoniowego mogą być obchodzone w ciągu roku dni mobilizujące do rzucenia palenia:

*Nowy Rok (1 stycznia),
Światowy Dzień bez Tytoniu (31 maja),
Światowy Dzień Rzucania Palenia (trzeci czwartek listopada)*

Tworząc miejsce pracy wolne od dymu tytoniowego pracodawca:

- w pełni przestrzega obowiązującego prawa
- poprawia zdrowie oraz jakość pracy zarówno wśród palących, jak i niepalących pracowników
- pomaga uzależnionym pracownikom ograniczyć palenie i wyjść z nałogu

Ważne jest, aby wprowadzając politykę miejsca pracy wolnego od dymu tytoniowego pracodawca wspierał pracowników:

- życzliwością, wyrażaniem zgody na korzystanie z terapii antynikotynowej podczas pracy
- możliwością zastosowania dodatku motywacyjnego w postaci pieniężnej lub niepieniężnej (karnet na basen, siłownię) dla niepalących pracowników oraz dla tych, którzy rzucili palenie

ZAKAZ PALENIA

Komunikat nt. polityki Firmy dotyczącej uwalniania miejsc pracy od dymu tytoniowego

Od dnia, Firma wprowadza we wszystkich zamkniętych pomieszczeniach politykę miejsca pracy wolnego od dymu tytoniowego.

Polityka ta dotyczy wszystkich pracowników, dostawców, klientów i osób odwiedzających pomieszczenia zakładów pracy. Realizowana jest w celu zapewnienia zdrowego, czystego, bezpiecznego oraz bardziej wydajnego środowiska pracy wolnego od szkodliwego dymu tytoniowego.

Polityka ta jest zgodna z obowiązującą od dnia 15 listopada 2010r. nowelizacją ustawy „o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych”, która wprowadza zakaz palenia we wszystkich pomieszczeniach zakładów pracy.

Polityka miejsc pracy wolnych od dymu tytoniowego obowiązuje w trakcie i po godzinach pracy i dotyczy:

- Wszystkich pracowników Firmy na wszystkich zmianach;
- Klientów, dostawców, konsultantów, wykonawców i wszystkich innych odwiedzających;
- Pozostałych osób przebywających w pomieszczeniach należących do Firmy

Palenie tytoniu i stosowanie jakichkolwiek wyrobów tytoniowych będzie zakazane we wszystkich pomieszczeniach Firmy, które są jej własnością lub które są przez nią dzierżawione. Dotyczy to wszystkich pomieszczeń, zamkniętych hal, garaży oraz samochodów i innych pojazdów służbowych.

Wszystkie popielniczki zostaną usunięte z zamkniętych pomieszczeń zakładu pracy oraz sprzed wszystkich wejść do budynków. Zostaną one przeniesione na tereny otwarte znajdujące się w bezpiecznej odległości od osób, które nie chcą być narażone na bierne palenie.

Kopie tej polityki powinny być rozesłane do wszystkich obecnych i przyszłych pracowników, umieszczone w widocznych miejscach oraz dostępne do wglądu na żądanie.

Przestrzeganie tych zasad jest obowiązkowe, a ich łamanie przez pracowników będzie podlegało procedurom dyscyplinarnym firmy.

Polityka ta będzie egzekwowana przez następujące osoby oraz działy Firmy:

.....
.....

Jak radzić sobie z paleniem w miejscu pracy

Poinformuj pracowników o tym, że nie mogą palić w budynkach zakładu pracy oraz w samochodach służbowych (regulamin pracy/obwieszczenie)

Umieść słowne i graficzne znaki zakazu palenia w zakładzie pracy, przy wszystkich wejściach do budynku oraz w miejscach, gdzie najczęściej obserwuje się osoby palące

Gdy pracownik lub klient pali w budynku zakładu pracy lub w służbowym pojeździe służącym do przewozu osób - poinformuj go, że łamie prawo, ponieważ pali w miejscu objętym ustawowym zakazem palenia i poproś go o to, by przestał palić

Jeżeli pracownik nie zgadza się na zaprzestanie palenia:

Przypomnij mu o obowiązującym prawie, które chroni pracowników i miejsca publiczne przed szkodliwym wpływem dymu tytoniowego oraz o tym, że Wasza Firma również podejmuje starania, aby Wasze miejsce pracy było wolne od dymu tytoniowego

W razie potrzeby podejmij postępowanie dyscyplinarne wobec pracownika, który nie przestrzega prawa

Jeżeli klient nie zgadza się na zaprzestanie palenia:

Wy tłumacz, że personel z uwagi na szkodzący jemu oraz innym dym tytoniowy nie będzie obsługiwał klientów, którzy nie chcą przestać palić papierosów w budynkach Firmy i zostaną oni poproszeni o opuszczenie lokalu

Jeżeli klient nie opuści lokalu należy wezwać Policję

Prowadź ewidencję, gdzie i kiedy miały miejsca takie zdarzenia, dane personalne osób zaangażowanych w incydenty oraz wyniki postępowania

Podsumowanie

Już teraz wielu pracodawców w Polsce i w pozostałych krajach Europy podejmuje działania prozdrowotne skierowane do swoich pracowników, dbając jednocześnie o swój wizerunek. Uwalniając całkowicie miejsce pracy od dymu tytoniowego polscy pracodawcy realizują skutecznie niskobudżetowe działania mające ogromny wpływ na zdrowie pracowników.

Służymy Państwu pomocą i radą. Biuro naszego projektu jest do Państwa dyspozycji pod adresem mailowym: kontakt@ptpz.pl lub pod numerem telefonu 58 735 83 03.

Dziękujemy za podjęte działania oraz życzymy powodzenia
Polskie Towarzystwo Programów Zdrowotnych

Przypisy

- ¹ United States Occupational Safety and Health Administration (1994). Indoor Air Quality
- ² Donaldson L i Departament Zdrowia, „Going smokefree: the economic case”, Annual Report of the Chief Medical Officer, (2003)
- ³ Zatoński W., Przewoźniak K., Jaworski J.M., Janik-Koncewicz K., Zatoński M., „Miejsce pracy wolne od dymu tytoniowego. Poradnik dla pracodawcy i pracownika”, wydanie drugie; Fundacja „Promocja Zdrowia”, Warszawa 2011
- ⁴ Stan zagrożenia epidemią palenia w Polsce, WHO, 2009
- ⁵ Globalny Sondaż Dotyczący Używania Tytoniu przez Osoby Dorosłe (GATS), Polska 2009-2010

Niniejszy dokument jest proponowanym planem działań mającym na celu skuteczne stworzenie środowiska wolnego od dymu tytoniowego w miejscu pracy.

Funkcjonująca od 15 listopada 2010r. nowelizacja ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych wprowadziła zmiany w prawie zwiększające ochronę życia ludzkiego przed dymem tytoniowym - również w zakładach pracy.

Zachęcamy do zapoznania się z poradnikiem „Miejsca pracy wolne od dymu tytoniowego” oraz do wprowadzenia zawartych w nim działań zmierzających do uwolnienia Państwa zakładu pracy od dymu tytoniowego.

Polskie Towarzystwo Programów Zdrowotnych

Polskie Towarzystwo Programów Zdrowotnych
Aleja Zwycięstwa 42 a
80-210 Gdańsk
tel. 58 735 83 03
mail: kontakt@ptpz.pl
www.ptpz.pl